

ZOČI – VOČI DEFICITOM

Ako znižovať výdavky v oblasti:

Dávky štátnej sociálnej podpory

Autori: Radovan Ďurana, Ján Dinga

INESS – Inštitút ekonomických a spoločenských analýz

Bratislava, október 2012

Autori: Radovan Ďurana, Ján Dinga

Vydal: INESS – Inštitút ekonomických a spoločenských analýz, Bratislava, október 2012

Vydanie publikácie nebolo povolené ani schválené žiadnou štátnou inštitúciou.

OBSAH

Abstrakt	2
Úvod	3
Finančná podpora rodín	3
Návrhy	4
1) Prídavky na deti	4
Potrebujú vysokoškoláci dávky?	4
Príjmové testovanie prídavkov na deti	4
Realizácia testovania v SR	7
2) Rodičovský príspevok	7
3) Príspevok a príplatok pri narodení dieťaťa	8
4) Príspevok na pohreb	9
5) Ostatné príspevky	9
Zhrnutie úspor jednotlivých opatrení	11
Diskusia	12
Ciele štátnej rodinnej politiky	12
Pokles pôrodnosti	12
Efektivita rodinnej politiky	13
Výška prídavkov na deti	14
Plošné alebo adresné poskytovanie prídavkov?	14
Literatúra	16
Príloha č. 1: Testovanie rodinných dávok v jednotlivých krajinách	17
Príloha č.2: Prehľad jednotlivých dávok vyplácaných zo slovenského sociálneho systému	18
Poznámky	22
Kontakt	24

ABSTRAKT

Konsolidácia verejných financií dominuje slovenskej rozpočtovej politike už posledných päť rokov. Meniace sa vlády hľadajú možnosti ako znižovať výdavky, no ich konsolidačné úsilie spočívajúce predovšetkým v plošných škrtach prevádzkových výdavkov negeneruje dostatočné úspory. Vyhýbajú sa štrukturálnym zmenám, či znižovaniu výdavkov v oblasti transferov obyvateľstvu, ktoré skrývajú ďaleko vyšší potenciál úspor **pri súčasnom zachovaní solidárnej funkcie verejných výdavkov**. Na miesto toho vlády zvyšujú svoje príjmy z daní a odvodov, čo sa nepriaznivo prejavuje na ekonomickom raste a tvorbe pracovných miest. Predkladaná štúdia otvára diskusiu o úsporách práve v oblasti sociálnych transferov. **Zavedenie adresnosti do poskytovania dávok rodinnej podpory v plnom rozsahu by prinieslo každoročnú úsporu dosahujúcu 300 mil. eur.**

Štúdia nadväzuje na [Analýzu sociálneho systému SR](#)¹ a [Návrh riešenia hlavných nedostatkov sociálneho systému SR](#)², ktoré INESS publikoval v roku 2006 a jej cieľom je predstaviť konkrétne návrhy, ktoré znížia záťaž verejných rozpočtov, ale súčasne zachovávajú solidárnu podporu nízkopríjmových skupín. Návrhy popísané v prvej časti boli formulované s ohľadom na súčasný spoločenský diskurz. Zachovávajú štruktúru rodinnej politiky, pričom autori sú si vedomí, že rodinná politika ako celok čelí viacerým fundamentálnym problémom. Tieto sú predmetom diskusie, ktorá tvorí druhú časť štúdie. Tretia časť štúdie obsahuje kompletný prehľad viac ako 100 dávok sociálneho systému na Slovensku.

---

¹ Karpiš J., Ďurana R., Ďurana R., Jelenčiak M.: Analýza sociálneho systému SR. INESS, 2006

² Karpiš J., Ďurana R., Ďurana R.: Návrh riešenia hlavných nedostatkov sociálneho systému SR podľa stavu k 31. 12. 2005. INESS, 2006

ÚVOD

Finančná podpora rodín

Štátna sociálna podpora (ŠSP) je súčasťou sociálneho systému Slovenskej republiky. Jej cieľom je najmä pomoc rodinám. Zdroje pochádzajú z rozpočtu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny (MPSVR), vyplácajú sa prostredníctvom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny.

Celkové výdavky ŠSP boli v minulom roku 738 miliónov eur (ďalších 237 miliónov eur predstavovalo štátom platené poistné za osoby starajúce sa o dieťa). V rámci ŠSP sa dnes vypláca 15 rôznych prídavkov, 90% tejto sumy však tvoria *prídavok na dieťa* (315 mil. eur) a *rodičovský príspevok* (352 mil. eur). Za zmienku stojí aj *príplatok k príspevku pri narodení*, ktorý existuje len od roku 2007 a v súčasnosti zaťažuje verejné financie sumou 35 mil. eur ročne.

Na rozdiel od štátnej sociálnej pomoci, v rámci ktorej štát finančne pomáha občanom v hmotnej núdzi, **nárok ani výška najdôležitejších dávok ŠSP sa netestuje na príjem ani majetok poberateľa**. Ich poskytovanie je teda plošné, oprávnenej osobe (resp. rodičovi) vzniká nárok, ak spĺňa stanovené podmienky starostlivosti o dieťa. Dochádza tak situácii, keď rodina s vysokým príjmom a dvomi deťmi bývajúc v dome v luxusnej štvrti Bratislavy dostáva prídavky na dieťa v rovnakej výške ako rodina s dvomi deťmi žijúca z podpriemernej mzdy v dedine na východnom Slovensku. Zatiaľ čo v prvom prípade príspevok pokrýva sotva vreckové, v druhom môže pomôcť zabezpečiť základné potreby dieťaťa. Nakoľko však štát nijakým spôsobom nezisťuje použitie tejto dávky, jej účelnosť je otázna vo všetkých prípadoch. Pri rodinách s vyššími príjmami však možno s vysokou mierou istoty tvrdiť, že neposkytnutie takejto dávky životný štandard dieťaťa a jeho šance na rozvoj neohrozí.

Cieľom tejto publikácie je navrhnúť upravenie vyplácania dávok zo systému ŠSP tak, aby predstavovali menšiu záťaž pre verejné financie a z toho vyplývajúcu nižšiu potrebu zaťažovania produktívnej časti hospodárstva. Hlavným princípom, z ktorého sme pri koncipovaní návrhu vychádzali je, že štát sa má zameriavať na zabezpečovanie základnej solidarity s nízkopríjmovými skupinami. Zdroje úspor tak možno získať zvýšením adresnosti prerozdelenia a odstraňovaním transferov, ktoré nemajú jednoznačné určenie.

Ak by štát prijal všetky odporúčania na úpravu vyplácania dávok štátnej sociálnej podpory, ktoré sú súčasťou tejto publikácie, zaťaženie štátneho rozpočtu by mohlo klesnúť ročne skoro o 300 miliónov eur. Táto čiastka je rozhodne zaujímavá najmä v čase, keď štát hľadá dodatočné zdroje na zníženie vysokého deficitu, a uberá sa pritom cestou zvyšovania daňovo-odvodového zaťaženia a zásahov do dôchodkového systému. Pre porovnanie, vláda plánuje zavedením odvodov na prácu na dohodu získať dodatočné zdroje vo výške 130 miliónov eur.

NÁVRHY

1) Prídavky na deti

V minulom roku sa vyplácal prídavok na dieťa v priemere na 1,176 milióna detí. Počet poberateľov (resp. rodičov) bol takmer 700 tisíc. Viac ako 95% týchto poberateľov dostáva prídavky na maximálne 3 deti. Prídavok na dieťa má od 1. januára 2012 výšku 22,54 eur.

Potrebujú vysokoškoláci dávky?

V EÚ nie je štandardom poskytovanie dávky do veku 25 rokov, ako je tomu na Slovensku. Navrhujeme preto zrušiť prídavky na študujúcich vysokoškolákov. Štát síce môže považovať finančnú podporu študujúcich vysokoškolákov za svoju prioritu, táto však nepatrí do systému štátnej sociálnej podpory. Vysokoškoláci, na rozdiel od detí, môžu získať sociálne, či prospechové štipendiá, rovnako ako si zabezpečiť dodatočný príjem brigádami, resp. vlastnou prácou. Zákon tiež stále umožňuje pracujúcim rodičom študujúceho dieťaťa uplatniť si daňový bonus. **Vyplácať dávku na vysokoškoláka na základe rovnakých kritérií ako na nemlúvna preto nepovažujeme za potrebné. Keďže sa v súčasnosti prídavok na dieťa vypláca na viac ako 100 tisíc študentov vysokých škôl, mohlo by len toto opatrenie štátu ušetriť 30 miliónov eur ročne.**

V zahraničí sa nárok na prídavky v mnohých krajinách končí pri dosiahnutí 17-teho (Fínsko), resp. 18-teho (Írsko, Holandsko) roku života, aj v prípade, že študujú. Navrhujeme preto poskytovanie dávky ponechať na dnešnej základnej hranici ukončenia povinnej školskej dochádzky (táto je definovaná ako koniec školského roka, v ktorom žiak dovŕši 16. rok života), v prípade ďalšieho štúdia hranicu naviazať na ukončenie strednej školy (gymnázium, stredná odborná škola, konzervatórium), maximálne však do dovŕšenia veku 19 rokov.

Príjmové testovanie prídavkov na deti

Keďže dávky rodinnej politiky sú označené ako „dávky štátnej sociálnej podpory“, mali by rodiny predovšetkým podporovať. Je zrejmé, že dávky poskytované rodinám s vyššími príjmami pomáhajú len minimálne a nie sú preto efektívnym použitím verejných zdrojov. Dochádza tak k prevrátenej solidarite, keď časť dane zaplatenej občanmi s nízkymi príjmami je poskytovaná občanom s vyššími príjmami. **V súlade s politickým cieľom solidarity, tzn. pomoci rodinám s nízkym príjmom, navrhujeme zaviesť obmedzenie nároku na vyplácanie týchto dávok na základe výšky príjmu.** Vytvorené úspory, resp. zmenšenie miery prerozdelenia štátom môže otvoriť cestu na znižovanie (v prípade pokračujúcej krízy aspoň na nezvyšovanie) daňovo-odvodového zaťaženia, z čoho by profitovali všetky skupiny obyvateľstva.

Príklady testovania:

Poľsko

Pomerne prísne kritéria na vyplácanie prídavkov na deti platia v Poľsku. Nárok vzniká vtedy, ak čistý príjem rozpočítaný na člena domácnosti (vrátane detí) nepresiahne 128 eur. Pri vyhodnocovaní dopadov podobných opatrení na Slovensku vychádzame z príjmovej

distribúcie domácností, ktoré vykonáva Štatistický úrad SR v rámci celoeurópskeho projektu EU SILC. V prípade, že by sme poľskú príjmovú hranicu zdvojnásobili na 256 eur na osobu a zaviedli ju ako kritérium na poskytovanie prídavku na Slovensku, prídavok by sa prestal vyplácať na približne 500 tisíc detí, čo by predstavovalo úsporu vo výške 135 mil. eur. Pri zavedení hranice 128 eur by nárok na prídavok zanikol prakticky všetkým rodinám s jedným alebo dvomi deťmi, pri päť a viac členných rodinách by sa vyplácal naďalej len nízko príjmovým skupinám.

Česká republika

Historicky bližším príkladom je Česká republika. Tá v roku 2008 naviazala nárok na poskytovanie prídavku na deti na životné minimum. V ČR určili hranicu čistého príjmu domácnosti, pri ktorom zaniká nárok na prídavok, vo výške 2,4-násobku životného minima. Toto kritérium teda zohľadňuje aj veľkosť rodiny, keďže výška životného minima stúpa s počtom členov domácnosti o zákonom stanovenú sumu. Medziročne tam objem finančných prostriedkov vyplatených na dávku poklesol o 40%.

Návrh testovania dávky

Aplikovanie hranice príjmu používanej v ČR, v jej absolútnej výške, by na Slovensku viedlo k zníženiu výdavkov na prídavky o 60%. Inak povedané, dávku by nedostala rodina s dvomi deťmi, ak by príjem na jedného dospelého člena presahoval 481 eur v čistom. Aplikovanie hranice 2,4-násobku životného minima (1006 eur pri trojčlennej, resp. 1219 eur pri štvorčlennej rodine) by v prípade Slovenska, vzhľadom na vyššiu úroveň hranice životného minima, viedlo k zníženiu výdavkov na prídavok približne o 35%.

Navrhujeme preto stanoviť arbitrárnu hranicu testovania príjmu pri prídavkoch na dieťa na 2,4-násobok životného minima.³ Na základe dát z EU SILC 2010 sa domnievame, že **prídavok by sa týmto opatrením prestal vyplácať na približne 400-tisíc detí, čo by predstavovalo celkovú ročnú úsporu skoro 110 miliónov eur.** Z príjmovej distribúcie domácností vyplýva, že toto opatrenie by sa najviac dotklo malých rodín s vyšším príjmom prepočítaným na hlavu, t.j. trojčlenných rodín (s jedným dieťaťom) a štvorčlenných rodín (s dvomi deťmi), v ktorých by stratilo nárok na prídavok približne 40%-50% poberateľov. Dopad by bol naopak nižší u päť a viac členných rodín, kde by stratilo nárok okolo 15% poberateľov.

Nasledujúca tabuľka znázorňuje výsledky testovania modelových domácností na základe ich príjmu. Rodiny sú rozdelené do štyroch skupín, podľa výšky ich príjmu (75%, 90%, 100% a 125% priemerného disponibilného príjmu). Zelená kolonka znamená, že rodina na základe kritéria nárok na prídavok má, žltá znamená zamietnutie nároku:

Tabuľka 1: Testovanie modelových domácností na základe ich príjmu

³ Hranica príjmu na tejto úrovni nie je na Slovensku ničím novým, napríklad náhradné výživné sa priznáva len po hranicu 2,2-násobku životného minima.

Príklad	Domácnosť	Celkový disponibilný príjem domácnosti	Návrh testovanej hranice príjmu rodiny v SR (2,4-násobok životného minima v SR)	Testovaná hranica príjmu rodiny v Poľsku	Testovaná hranica príjmu rodiny v ČR (2,4-násobok životného minima v ČR)
Rodiny s podpriemerným disponibilným príjmom (75% priemeru)	Jeden rodič a najmenej 1 dieťa	538	680	320	596
	Dvaja dospelí a 1 dieťa	828	1006	384	761
	Dvaja dospelí a 2 deti	955	1219	512	962
	Dvaja dospelí a 3 alebo viac detí	912	1539	704	1263
Rodiny s podpriemerným disponibilným príjmom (90% priemeru)	Jeden rodič a najmenej 1 dieťa	646	680	320	596
	Dvaja dospelí a 1 dieťa	994	1006	384	761
	Dvaja dospelí a 2 deti	1146	1219	512	962
	Dvaja dospelí a 3 alebo viac detí	1094	1539	704	1263
Celkový priemerný disponibilný príjem podľa EU SILC 2010	Jeden rodič a najmenej 1 dieťa	718	680	320	596
	Dvaja dospelí a 1 dieťa	1 104	1006	384	761
	Dvaja dospelí a 2 deti	1 273	1219	512	962
	Dvaja dospelí a 3 alebo viac detí	1 216	1539	704	1263
Rodiny s nadpriemerným disponibilným príjmom (125% priemeru)	Jeden rodič a najmenej 1 dieťa	898	680	320	596
	Dvaja dospelí a 1 dieťa	1380	1006	384	761
	Dvaja dospelí a 2 deti	1591	1219	512	962
	Dvaja dospelí a 3 alebo viac detí	1520	1539	704	1263

Poznámky: V kategórii "Jeden rodič a najmenej 1 dieťa" sme počítali životné minimum na 1,5 dieťaťa.

V kategórii "Dvaja dospelí a 3 alebo viac detí" sme počítali životné minimum na 3,5 dieťaťa.

Pri výpočte životného minima pre rodiny v ČR sme počítali s hodnotou platnou pre dieťa vo veku 6-15 rokov.

Z tabuľky môžeme konštatovať, že poľský model by na Slovensku predstavoval zásadnú zmenu, keďže by efektívne znamenal zrušenie prídavkov na deti. Český model by na základe výpočtu zo súm životného minima platných v Českej republike viedol na Slovensku k vysokým úsporám vo vyplácaných dávkach a predstavuje alternatívne riešenie. Tie by sa prestali vyplácať na 50% až 60% detí, celkový objem ušetrených zdrojov by teda činil okolo 160-190 miliónov eur.

Príjmová hranica nároku na dávku by sa na Slovensku podľa nášho návrhu lámala pri priemernom disponibilnom príjme domácnosti vo všetkých kategóriách rodín. Na základe dostupných dát by k najväčšej úspore vplyvom obmedzenia nároku na vyplácanie prídavku na dieťa došlo v najpočetnejšej kategórii rodín (dvaja dospelí s dvomi deťmi), keď by sa prestal vyplácať približne 50% domácnostiam. V ostatných kategóriách by bol dopad miernejší. Môžeme konštatovať, že podobne ako v ČR, aj u nás by návrh zachoval prídavky najmä viacdetným rodinám (nárok by tu stratil každý šiesty poberateľ). Podľa tohto návrhu by vyplácanie prídavku ostalo zachované napríklad trojčlennej rodine, v ktorej otec v zamestnaneckom pomere zarába 1000 eur v hrubom a matka poberá rodičovský príspevok, príp. päťčlennej rodine, ktorej otec zarába 1000 eur v hrubom a matka priemernú mzdu.

Kombinácia oboch opatrení - zavedenia testovania nároku na prídavok na príjmovej hranici 2,4-násobku životného minima, a strata nároku na prídavok na vysokoškolačka - by znížila výdavky štátu o zhruba 130 miliónov eur ročne⁴. Pre porovnanie, jedná sa o rovnakú čiastku akú vláda plánuje získať zavedením odvodov na prácu na dohodu (ktoré sú často dôležitým zdrojom príjmu študentov a práve zavedenie odvodov ich bude významne eliminovať). Celú túto sumu by teda dokázala pokryť úpravou vyplácania jedinej sociálnej dávky.

⁴ Pri stanovení arbitrárnej hranice na 2,7-násobok životného minima by kombinácia oboch navrhnutých opatrení stále priniesla úsporu vyše 100 miliónov eur ročne.

Realizácia testovania v SR

V rámci systému štátnej sociálnej pomoci (týka sa občanov v hmotnej núdzi a ťažko zdravotne postihnutých) sa príjmové a majetkové pomery žiadateľa podľa zákona už testujú. Testovanie štátnej sociálnej podpory by preto malo nadviazať na tento systém, pričom dôraz by sa mal dávať na efektivitu testovania.

Pri testovaní rodinných dávok navrhujeme posudzovať príjem otca aj matky bez ohľadu na manželský zväzok (podmienka manželského zväzku by mohla odrádzať vstupovať do manželstva z finančných dôvodov).

Nárok na dávku by sa mal prehodnocovať raz ročne na základe daňového priznania. Plánované prepojenie systémov Sociálnej poisťovne a finančnej správy v rámci projektu Unitas testovanie značne uľahčí. Po zavedení tohto systému by malo testovanie prebiehať na aj základe e-mailovej žiadosti, či on-line podanej žiadosti, pričom príslušný úrad bude môcť vyhodnotiť príjmy na základe existujúcich informácií Sociálnej poisťovne a Finančnej správy. Keďže systémy budú prepojené, kontrola bude časovo nenáročná a umožní sa kľzavé testovanie zamestnaneckých príjmov na základe vymeriavacích základov. Vychádzať pri testovaní tak bude možné z aktuálnych príjmov, a nie len z príjmov minuloročných, ktoré sa dajú identifikovať z daňového priznania. Pri prechode hraničných príjmových úrovní nároku na prídavok síce príde k skokovému nárastu marginálneho daňového zaťaženia poberateľa, vzhľadom k výške prídavku na dieťa to však považujeme za menší problém ako jeho plošné vyplácanie bez akéhokoľvek testovania príjmu.

2) Rodičovský príspevok

Rodičovský príspevok sa poskytuje do troch rokov života dieťaťa v paušálnej výške 194,7 € bez ohľadu na majetkové pomery ich poberateľa. V minulom roku ho poberalo vyše 141 tisíc osôb.

Poskytovanie takejto formy pomoci v tejto forme a dĺžke je v západnej Európe pomerne zriedkavé. Preferovaným modelom je buď pomoc chudobným rodinám (napr. Family Income Supplement v Írsku) alebo príspevok na podporu domácej starostlivosti o dieťa do určitého veku, závislý od výšky príjmu (Fínsko).

V Írsku sú príjmové hranice rodiny určené v závislosti od počtu detí (506 eur na jedno dieťa, 602 eur na dve deti, 703 eur na tri deti atď), po ktorú majú rodiny nárok na príspevok. Tento je určený ako rozdiel 60% rozdielu príjmovej hranice a skutočného príjmu rodiny (minimálne 20 eur). O dávku môžu požiadať rodiny s dieťaťom do 18 rokov (resp. 22 rokov v prípade, že študuje).

Ak sa rodičia rozhodnú starať o svoje dieťa vo Fínsku celodennou opaterou, majú do tretieho roku života dieťaťa nárok na príspevok vo výške 327 eur. Ďalších 175 eur môže rodina získať, ak jej príjem neprevyšuje stanovenú hranicu (v prípade štvorčlennej rodiny je táto hranica 1700 eur). Od tejto hranice sa príspevok znižuje o určité percento príjmu (cca 10%), ktorým rodina nad touto hranicou disponuje. Ďalší príspevok vo Fínsku poskytuje finančné zdroje až do siedmeho roku života dieťaťa, pričom vyplácanie prebieha podobne ako

v predchádzajúcom prípade (základná výška príspevku je 166 eur a zložka závislá od príjmu môže dosiahnuť 140 eur). Tieto príspevky podliehajú zdaneniu.

Na Slovensku vzniká nárok na rodičovský príspevok rodičovi, ktorý zabezpečuje riadnu starostlivosť o dieťa (po ukončení nároku na materskú dávku) a vypláca sa do dovŕšenia troch rokov života dieťaťa (resp. šiestich rokov v prípade dlhodobo nepriaznivého zdravotného stavu dieťaťa). V súčasnosti výška príjmu ani zárobková činnosť neovplyvňuje nárok na tento príspevok. Podobne ako pri prídavkoch na deti, aj tu vidíme priestor na adresnejšie poskytovanie príspevku. Stále totiž platí, že dávky sociálneho systému majú slúžiť na zabezpečenie základnej solidarity, a nie je dôvod, aby štát skupinám s vyššími príjmami poskytoval rovnaký príspevok ako nízkopríjmovým rodinám.

Vzhľadom k výške príspevku navrhujeme jeho postupné znižovanie v závislosti od stúpajúceho príjmu, keďže kompletná strata nároku pri fixnej hranici by predstavovala veľký výpadok príjmu a demotivovala poberateľov zvyšovať si príjem vlastnou prácou. Po určitú hranicu násobku životného minima by teda mala rodina nárok na príspevok v plnej výške. Od stanovenej hranice by potom výška rodičovského príspevku lineárne klesala v závislosti od príjmu až do ďalšej zákonom stanovenej hranice, pri ktorej by nárok zanikol. Presné nastavenie týchto súm nie je kvôli nedostatku údajov o poberateľoch možné, a bude sa dať určiť potom, ako budeme lepšie poznať príjmovú distribúciu rodín po zavedení testovania prídavku na dieťa. Hranice sa potom nastaví primerane, pričom pri cieľovaní úspory na 30% celkového objemu zdrojov vynaložených na rodičovský príspevok by táto predstavovala okolo 100 miliónov eur.

Odporúčame tiež zamýšľať sa nad skrátením doby, počas ktorej nárok na rodičovský príspevok trvá. Za vhodnejšie považujeme pomáhať rodinám daňovými úľavami, ktoré im umožnia požívať plody ich vlastnej práce, resp. príjmu. Pomoc chudobným rodinám (s nízkym príjmom a majetkom) naopak spadá do systému štátnej sociálnej pomoci.

3) Príspevok a príplatok pri narodení dieťaťa

K základným dávkam v rámci štátnej sociálnej podpory patrí jednorázový *príspevok pri narodení dieťaťa*. Vypláca sa matke alebo otcovi narodeného dieťaťa v paušálnej výške 151,37 eur. V minulom roku dosiahli celkové náklady na vyplácanie tohto príspevku skoro 9 miliónov eur. Cieľom príspevku je finančná podpora rodiny v tejto situácii. **Opäť nie je dôvod nerozlišovať finančné zabezpečenie rodiny, preto navrhujeme zaviesť jeho testovanie na príjem rovnako ako pri prídavku na dieťa, teda na príjmovej hranici 2,4-násobku životného minima.** Keďže v rodinách, ktorým sa narodí dieťa, ženy s najväčšou pravdepodobnosťou nepracujú, môžeme očakávať, že príjmová distribúcia týchto domácností je iná ako príjmová distribúcia rodín poberajúcich prídavky na deti. Celkovú úsporu preto odhadujeme na 20%, čo by štátu ušetrilo necelé 2 milióny eur.

K *príspevku pri narodení dieťaťa* v roku 2007 pribudol jednorázový *príplatok k príspevku pri narodení*, čo je dávka s prakticky identickým účelom. Príplatok sa zaviedol ako jednorázový príspevok pri narodení prvého dieťaťa, ktorou štát pripláca na zvýšené výdavky spojené so zabezpečením nevyhnutných potrieb dieťaťa. Súčasná výška tohto príspevku je 678,49 eur. V

roku 2009 sa však nárokovateľnosť rozšírila aj na druhé a tretie dieťa, čím sa de facto stal duplicitnou dávkou k príspevku pri narodení. Z dávky, ktorá pred niekoľkými rokmi vôbec neexistovala, sa teda stala položka, ktorá zaťažuje verejné financie sumou 35 miliónov eur ročne.

Vzhľadom k nesystémovosti tohto príplatku navrhujeme jeho úplne zrušenie. V prípade, že by tento návrh nebol politicky priechodný, mala by dávka slúžiť svojmu pôvodnému účelu (úhrada mimoriadnych nákladov v súvislosti s narodením prvého dieťaťa), a teda sa vypláčať iba na prvé živonarodené dieťa. Úplne zrušenie dávky by verejné financie odľahčilo o sumu 35 miliónov eur, alternatívny návrh (vyplácanie príspevku len na prvé dieťa) by ušetril minimálne 50% zdrojov vyplácaných na tento príspevok.

4) Príspevok na pohreb

Tento príspevok využilo minulý rok skoro 50-tisíc žiadateľov s celkovo vyplateným objemom vo výške 4 miliónov eur. Príspevok tohto charakteru by sa mal poskytovať z komunálnych rozpočtov na základe poznania príjmovej a majetkovej situácie žiadateľov. Celoplošná dostupnosť tohto príspevku popiera základné rodinné a komunitné vzťahy. **Navrhujeme preto vyradenie tohto príspevku zo systému štátnej sociálnej podpory.**

Alternatívnym návrhom je podrobnejšie špecifikovanie okolností, za ktorých nárok na príspevok vznikne. **V Českej republike vzniká nárok na pohrebné len v prípade, že prišlo k úmrtiu dieťaťa alebo rodiča nezaopatreného dieťaťa.** Pri takto definovaných podmienkach by celkové náklady na príspevok mohli klesnúť pod 1 milión eur ročne.

5) Ostatné príspevky

V rámci štátnej sociálnej podpory sa vypláca 10 ďalších príspevkov, ktoré síce nie sú tak významné z hľadiska objemu vyplatených prostriedkov, ale zameranie sa na vyššiu adresnosť je žiaduce aj v týchto prípadoch.

6 z týchto príspevkov sa týka náhradnej starostlivosti, jeden z nich už testovaný na príjem podľa zákona je (*opakovaný príspevok dieťaťu*). Ostatné príspevky náhradnej starostlivosti (až na *jednorazový príspevok pri zániku náhradnej starostlivosti*) slúžia na podporu vykonávania starostlivosti o dieťa. Uvažovať o testovaní príjmu v týchto prípadoch teda má svoje opodstatnenie na základe rovnakých princípov, ako testovanie u vyššie spomínaných príspevkoch.

Ďalšou dávkou v systéme štátnej sociálnej pomoci je *príspevok na starostlivosť o dieťa*. Predstavuje alternatívu rodičovskému príspevku, vypláca sa však na každé dieťa v sume preukázaných nákladov na umiestnenie dieťaťa v predškolskom zariadení (maximálne 230 eur) do troch rokov veku. Ak starostlivosť o dieťa zabezpečuje príbuzná osoba, výška príspevku je 41,10 € mesačne bez preukazovania výdavkov.

V systéme štátnej sociálnej podpory ešte existuje 10-eurový *príplatok k prídavku na dieťa*, ktorý sa vypláca na dieťa, na ktoré si nie je možné uplatniť daňový bonus (spravidla teda rodičovi na dôchodku, alebo rodičom, ktorí nevykonávajú zárobkovú činnosť). **Vzhľadom**

k nekonceptčnosti tejto dávky a nízkemu počtu poberateľov (4-tisíc) navrhujeme jej vyradenie zo systému štátnej sociálnej podpory. Podobne ako pri príspevku na pohreb, aj charakter tohto príplatku ho zaraďuje skôr pod samosprávu, v ktorej by sa priznával na základe príjmovej a majetkovej situácie žiadateľov.

Zaujímavosťou je, že príjmové pomery sa podľa zákona testujú pri vyplácaní náhradného výživného, na ktoré vzniká nárok, ak nedochádza k plneniu vyživovacej povinnosti. **Príjem žiadateľa a fyzických osôb, ktorých príjmy sa posudzujú spoločne, tu nesmie byť vyšší ako 2,2-násobok sumy životného minima.**

ZHRNUTIE ÚSPOR JEDNOTLIVÝCH OPATRENÍ

V prípade, že by sa prijali opatrenia zamerané na vyššiu adresnosť vyplácania rodinných dávok odporúčané v tejto publikácii, predpokladáme úspory v nasledujúcich výškach:

- Úspora v celkovej sume **130 miliónov eur** sa môže dosiahnuť pri zvýšení adresnosti vyplácania prídavku na dieťa.
- Ak by sme cieľovali nastavenie úspory vo vyplácaní rodičovského príspevku na úrovni 30%, úspora by v tomto prípade dosiahla vyše **100 miliónov eur**.
- V prípade obmedzenia vyplácania príplatku k príspevku pri narodení dieťaťa len na prvé dieťa by celková úspora dosiahla do **20 miliónov eur**, celkové zrušenie tohto príplatku by štátu ušetrilo **35 miliónov eur**.
- Pri zavedení testovania príjmu na príspevok pri narodení dieťaťa by sa ušetrili necelé **2 milióny eur**, obdobne pri obmedzení nároku na príspevok na pohreb **3 milióny eur**.

Celkové úspory v rámci vyplácania dávok štátnej sociálnej podpory vyplývajúce z návrhu preto predpokladáme vo výške 270 miliónov eur. Pre porovnanie, vláda plánuje získať zvýšeniami dane z príjmu (25% sadzba pre vyššie príjmy fyzických osôb a 23% sadzba pre právnické osoby) dodatočné výnosy vo výške 390 miliónov eur. Plánované zavedenie dvoch sadzieb pre daň z príjmu fyzických osôb má pritom priniesť zhruba 50 miliónov eur, podobne ako zvýšenie odvodov pre živnostníkov. Výnos zo zavedenia odvodov na dohody je plánovaný na 130 miliónov eur, zvýšenie odvodových stropov na 125 miliónov eur. Mnohé zo schválených zvýšení daňovo-odvodového zaťaženia by preto neboli nutné, ak by sa v rámci systému štátnej sociálnej podpory uplatňoval vo zvýšenej miere princíp solidarity.

DISKUSIA

Ciele štátnej rodinnej politiky

Pri analýze systému *štátnej sociálnej podpory* je kľúčové definovať ciele prarodinnej politiky. Je nimi snaha o zvýšenie nízkej pôrodnosti alebo finančná podpora rodín? V závislosti od zvoleného cieľa potom možno zvoliť aj adekvátne prostriedky.

V súčasnosti sa prídavky na deti poskytujú plošne. Nárok na prídavok ani jeho výška teda nezávisí od príjmu alebo majetku žiadateľa, základnou podmienkou je starostlivosť rodiča o nezaopatrované dieťa.

Ak je jedným z cieľov štátnej rodinnej politiky **finančná pomoc rodinám**, táto by sa mala orientovať najmä na nízkopríjmové rodiny. Pre rodiny s vyššími príjmami totiž prídavok na dieťa nepredstavuje taký vysoký benefit, efekt pomoci so stúpajúcim príjmom klesá. Najmä štát, ktorý dlhodobo hospodári deficitne, by mal optimalizovať vyplácanie prídavkov zvyšovaním adresnosti, resp. definovaním maximálnej výšky príjmov (bohatstva) ich poberateľov. Adresnosťou sa zákon už zaoberá napríklad pri vyplácaní dávok *štátnej sociálnej pomoci*, ktorá sa vzťahuje na občanov v hmotnej núdzi a ťažko zdravotne postihnutých.

Ďalšou, a z dlhodobého hľadiska najdôležitejšou otázkou je, či je v možnostiach štátnej podpory rodinám dosiahnuť **zvýšenie pôrodnosti**. Tu problém poskytovania prídavkov naberá celkom iný rozmer.

Pokles pôrodnosti

Veľký pokles pôrodnosti, ktorý v posledných desaťročiach postihol západné krajiny, sa nevyhol ani Slovensku. O tento trend sa v západnom svete výraznou mierou pričínili spoločenské a kultúrne zmeny z druhej polovice 20. storočia, ktoré sa po páde bývalého režimu prejavujú aj u nás. Na Slovensku mali na pokles veľký vplyv aj sociálno-ekonomické zmeny spôsobené zmenou režimu v roku 1989.

Z dlhodobého hľadiska trend pôrodnosti ovplyvnila aj samotná existencia dôchodkového systému, ktorá v priebehu posledných generácií vytvorila ilúziu, že za dôstojnú starobu človeka zodpovedá štát, nie on sám a jeho rodina. Táto filozofia má za následok oslabenie naviazanosti dôstojnej staroby na potomkov a rodinu, ktorá je popri vlastných úsporách hlavným faktorom určujúcim kvalitu života v dôchodkovom veku.

Trend klesajúcej pôrodnosti možno badať aj s rastúcim bohatstvom krajiny. Najmä mladšia generácia z vyššej príjmovej skupiny, ktorá má väčšiu mieru slobody a možnosti seberealizácie ako jej rodičia, odkladá rozhodnutie o založení rodiny do neskoršieho veku, keďže ju často podvedome vníma ako obmedzenie. Toto sa prejavuje aj nižším počtom detí, ktoré po založení rodiny má.

Miera plodnosti 2,1 je kritickou hranicou, pri ktorej počet obyvateľov spoločnosti ostáva dlhodobo konštantný. Na Slovensku je v súčasnosti miera plodnosti hlboko pod úrovňou 2,1 dieťaťa na ženu, čo znamená, že spoločnosť vymiera (trend čiastočne zmierňuje imigrácia).

Tento stav sa snažia zvrátiť prakticky všetky štáty, keďže zvyšujúci sa pomer poproduktívneho obyvateľstva k produktívnemu predstavuje hrozbu neudržateľnosti finančných nárokov sociálnych systémov.

Zahraničné štúdie na jednej strane naznačujú, že štátna podpora rodiny môže mať vplyv na zlepšenie pôrodnosti, kauzalitu medzi vyššími prídavkami na deti a vyššou pôrodnosťou však konštatovať nemožno. Prídavky na deti nemajú významnejší vplyv na pôrodnosť bohatších rodín⁵, a nedá sa jasne konštatovať, či vyššie prídavky spôsobujú vyššiu pôrodnosť, alebo naopak, viac detí v populácii zvyšuje spoločenský tlak na vyššie prídavky. V každom prípade je však potrebné sa zamýšľať nad tým, ako naložiť s prostriedkami na podporu rodiny čo najefektívnejšie. Pokles pôrodnosti totiž v priebehu desaťročí nastal najvýraznejšie u vzdelanejšej a lepšie zarábajúcej časti populácie, vyššiu mieru pôrodnosti majú skôr nižšie príjmové skupiny. Ak by však bol dôvodom nízkej pôrodnosti najmä nedostatok finančných prostriedkov, trend by bol presne opačný.

Efektivita rodinnej politiky

Zaujímavým príkladom v tomto prípade je Francúzsko, ktoré ako jedna z mála krajín západnej Európy dosahuje mieru plodnosti viac ako 2,0. [Štúdia z roku 2008](#) zdôrazňuje, že vyššiu pôrodnosť rozhodne nemožno pripisovať len prisťahovalcom. Vo Francúzsku sa pritom nevypláca prídavok na prvé dieťa, rodinná politika sa orientuje najmä na viacdtné rodiny. Možnosť získania dodatočných finančných zdrojov spočíva najmä v daňových úľavách, ktoré stúpajú s počtom detí. Pri troch deťoch napríklad rodičia platia skoro nulovú daň z príjmu.

Francúzsko vyčleňuje pomerne veľkú časť svojho HDP na prorodinnú politiku (spolu s predškolským systémom až 3,6%⁶), neorientuje sa však len na priamu finančnú podporu. V krajine existuje rozvinutý systém predškolských zariadení *Creche*, kde je možné nechať opatrovať dieťa cez pracovné dni už od tretieho mesiaca života, prakticky hneď po skončení materskej dovolenky. Na tieto je možné získať príspevky od štátu, ktorých výška je závislá od príjmu žiadateľa.

Za zmienku stojí fakt, že nastavenia systému podpory rodín sa medzi krajinami výrazne odlišujú. Česká republika, Dánsko, Holandsko alebo Rakúsko majú na rozdiel od Slovenska výšku prídavku na dieťa závislú od jeho veku. Paradoxom je, že zatiaľ čo v ČR, Holandsku a Rakúsku tento príspevok s vekom dieťaťa stúpa, v Dánsku naopak klesá. V niektorých krajinách je tiež prídavok na každé ďalšie dieťa vždy vyšší ako na predchádzajúce, inde zaznievajú hlasy o stanovení fixného počtu detí, na ktorý sa dá nárok uplatniť. Zdá sa, že všeobecné pravidlá sa v tejto oblasti, ktorá je často predmetom politického boja o voliča, hľadajú ťažko. Dôležité je preto jednoznačné definovanie cieľov, ktoré majú nástroje rodinnej politiky plniť. Je však pravdepodobné, že [viaceré krajiny](#) budú vzhľadom k negatívnym vyhlídkam verejných rozpočtov v trende zavádzania testovania rodinných dávok pokračovať.

⁵ Gauthier Anne H., and Jan Hatzius. 1997. "Family benefits and fertility: an econometric analysis", *Population studies* 51(3): 295-306.

⁶ <http://www.demographic-research.org/volumes/vol19/16/19-16.pdf>

Výška prídavkov na deti

Prídavok vyjadrený ako podiel na priemernej mzde (podľa dát Eurostatu) má na Slovensku hodnotu 2,4%, čo je viac ako v ČR (2,1%). Tento pomer však v ČR stúpa nad slovenskú hodnotu s vekom dieťaťa. Veľmi podobné čísla vykazuje aj Poľsko (prídavok vo výške 2,1% priemernej mzdy a stúpa s vekom dieťaťa). Vysoké podiely v tomto ukazovateli dosahuje Malta, Maďarsko, a Nemecko (vyše 5%). Naopak, pomerne nízke hodnoty podielu môžeme nájsť v Grécku (0,3%), Estónsku (1,2%) a Lotyšsku (1,5%). Tieto porovnania treba vnímať ako ilustráciu, výšku prídavkov treba zohľadniť v kontexte ostatných nástrojov rodinnej podpory. V absolútnych číslach majú najvyššie prídavky na dieťa Lichtenštajnsko (228 eur), Luxembursko (186 eur), Nemecko (184 eur), Írsko (140 eur) a Rakúsko (105 eur).

Plošné alebo adresné poskytovanie prídavkov?

Slovenský sociálny systém začiatkom tisícročia už testovanie rodinnej dávky uplatňoval - jednalo sa o *príspevok na prídavok na dieťa* (teda o doplnkovú dávku). Testovanie bolo nakoniec zrušené a príspevok zlúčený s prídavkom na dieťa, ktorý sa poskytuje plošne. V dôvodovej správe k tejto zmene zákona bolo uvedených viacero argumentov v prospech plošného vyplácania prídavku, s ktorými môžeme polemizovať.

Základným argumentom v prospech celoplošnosti dávky je uplatnenie **princípu rovnosti šancí**, pretože vytvára pre všetky deti rovnaké podmienky. Tu však treba povedať, že samotný princíp testovania priamo s rovnosťami šancí nesúvisí, pretože samotná koncepcia plošnej dávky rovnosť šancí nemôže garantovať, štát totiž nemá žiadnu kontrolu nad jej využitím. Otázka testovania súvisí s tým, či majú aj rodiny s vyššími príjmami poberať rovnaké sociálne benefity od štátu ako nízkopríjmové skupiny. Pri rodinách s vyššími príjmami možno s vysokou mierou istoty tvrdiť, že neposkytnutie takejto dávky životný štandard dieťaťa a jeho šance na rozvoj neohrozí.

Ďalším argumentom v prospech plošného vyplácania bola samotná **administratívna náročnosť testovania**. Existujúce testovanie príjmu používané pri iných dávkach navyše nekorešponduje s aktuálnou príjmovou situáciou v rodine, keďže sa hodnotí príjem spoločne posudzovaných osôb za predchádzajúci rok (z čoho vyplýva, že dávky sa de facto vyplácajú späť). Toto je však argument vyplývajúci z nedostatočnej kvality informačných databáz. Samozrejme, testovanie dávok zvyšuje administratívne náklady a preto má zmysel len vtedy, ak povedie k výraznému poklesu počtu poberateľov. Navrhované úspory v rozsahu 200-300 mil. eur však významne presahujú celkové prevádzkové náklady (mzdy + prevádzka) Úradov práce vo výške 130 mil. eur. Testovanie v zásade nebude zložitejšie ako testovanie dávky v hmotnej núdzi, ktoré podľa zákona prebieha už dnes, nepôjde teda o významné zvýšenie nákladov. Uvedený návrh len nadväzuje na činnosti, ktoré úrady práce už vykonávajú.

Administratívna náročnosť by nemala byť argumentom proti testovaniu, ale skôr argumentom pre urýchlené prepojenie databáz. Vybrané úrady práce v pilotných projektoch už teraz komunikujú so Sociálnou poisťovňou. Uvedená nekompatibilita tiež vyvoláva otázku, či by štát nemal zlúčiť Úrady práce so Sociálnou poisťovňou. Obe tieto inštitúcie sa totiž špecializujú na vyplácanie dávok zo sociálneho systému na základe

zákonom stanovených podmienok, neexistuje teda jasný dôvod, prečo by túto agendu nemohla zabezpečovať jedna inštitúcia. Zlúčenie by systém zjednodušilo, sprehľadnilo, odstránili by sa duplicitné evidencie, rovnako ako nutnosť mnohých občanov navštevovať viacero úradov.

Zdravé rodiny sú základom spoločnosti, v ktorých vyrastá vždy ďalšia generácia tvoriaca budúcnosť krajiny. Otázkou ostáva, z akých princípov by mal štát vychádzať pri tvorbe rodinnej politiky. Z dlhodobého hľadiska považujeme za prospešné, aby rodiny svoju finančnú závislosť na štáte znižovali. Tento stav možno podporiť celkovým znižovaním daňovo-odvodového zaťaženia, ale tiež znižovaním daňových sadzieb pre pracujúcich rodičov odstupňovaným podľa počtu detí, ktorí tak budú môcť zabezpečiť svoje rodiny zo svojho vlastného príjmu. Štát by mal preto svoju prorodinnú politiku zameriavať skôr na vytváranie/deregulovanie vhodného prostredia pre poskytovanie služieb, akými sú napríklad predškolské zariadenia⁷. Kľúčovým v zmene trendu pôrodnosti je tiež spoločenské povedomie toho, že viacdtné rodiny sú nevyhnutnosťou pre zachovanie spoločnosti, ako ju poznáme. Na to však štát priamy vplyv nemá.

---

⁷ Aby mohli rodičia pracovať a poberať príjem

LITERATÚRA

1. Robert Fengey, Beatrice Scheubelz: *Pensions and Fertility: Back to the Roots*. 2010
2. Laurent Toulemon, Ariane Pailhé, Clémentine Rossier: *France: High and stable fertility*. Max Planck Institute for Demographic Research, 2008
3. Gauthier Anne H., and Jan Hatzius: *Family benefits and fertility: an econometric Analysis*. 1997
4. BBC: *Child benefit to be scrapped for higher taxpayers*. [online] 4.10.2010
Dostupné z <<http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-11464300>>
5. Buchláková L.: *Štát po štyroch rokoch prestane ľudí zadlžovať*. [online] 24.8.2012
Dostupné z <http://spravy.pravda.sk/stat-po-styroch-rokoch-prestane-ludi-zadlzovat-f5n-sk_ekonomika.asp?c=A120814_201218_sk_ekonomika_p01>
6. *Child home care allowance in Finland*.
Dostupné z <www.kela.fi/in/internet/english.nsf/NET/150502155459EH?OpenDocument>
7. *Informácie o príspevkoch štátnej sociálnej podpory na Slovensku*.
Dostupné z <<http://www.employment.gov.sk>>
8. *Family Income Supplement in Ireland*.
Dostupné z
http://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/social_welfare_payments_to_families_and_children/family_income_supplement.html
9. Karpiš J., Ďurana R., Ďurana R., Jelenčiak M.: *Analýza sociálneho systému SR*. INESS, 2006
Dostupné z <<http://www.iness.sk>>
10. Karpiš J., Ďurana R., Ďurana R.: *Návrh riešenia hlavných nedostatkov sociálneho systému SR podľa stavu k 31. 12. 2005*. INESS, 2006
Dostupné z <<http://www.iness.sk>>

PRÍLOHA Č. 1: TESTOVANIE RODINNÝCH DÁVOK V JEDNOTLIVÝCH KRAJINÁCH

Prídavky na deti - do 16, resp. 25 rokov. Nie sú testované na príjem. Materská - 34 týždňov, 60% náhrada (max 720 eur/mesiac). Príspevok pri narodení dieťaťa - 151 eur + 678 eur (príplatok, na 1., 2. a 3. narodené dieťa). Rodičovský príspevok - do 3 rokov, (6 v prípade ŤZP). Výška príspevku je 194 eur mesačne. Príjem sa netestuje.	Prídavky na deti - do 15, resp. 26 rokov. Čistý príjem musí byť menší ako 2,4-násobok ŽM. Materská - 28 týždňov, 70% náhrada (s rastúcim príjmom klesá; max 1204 eur/mesiac). Pôrodné - len na prvé živonarodené dieťa (508 eur), čistý príjem musí byť menší ako 2,4-násobok ŽM. Rodičovský príspevok - max do 4 rokov. Príjem sa netestuje. Celková výška 8600 eur, max čerpanie 450 eur na mesiac.	Prídavky na deti - do 18, resp. 21 rokov. Čistý príjem na člena rodiny nesmie presahovať 128 eur na osobu. Materská - 20 týždňov, 100% náhrada. Príspevok pri narodení dieťaťa - 239 eur, príjem sa netestuje. Rodičovský príspevok - 18, resp. 22. roku (vypláca sa 52 týždňov, o dávku sa možno uchádzať viacsobne).	Prídavky na deti - do 16, resp. 18 rokov. Netestujú sa na príjem. Materská - 16 týždňov, 100% náhrada, max 186 eur denne. Príspevok pri narodení dieťaťa - nemajú. Rodičovský príspevok - starostlivosť o deti - závisí od príjmu rodičov, počtu detí a ich veku.	Prídavky na deti - do 16, resp. 18 rokov. Netestujú sa na príjem. Materská - 16 týždňov, 100% náhrada, max 186 eur denne. Príspevok pri narodení dieťaťa - nemajú. Príspevok na rodičovský príspevok - 18, resp. 22. roku (vypláca sa 52 týždňov, o dávku sa možno uchádzať viacsobne).	Prídavky na deti - do 16, resp. 18 rokov. Netestujú sa na príjem. Materská - 16 týždňov, 100% náhrada, max 186 eur denne. Príspevok pri narodení dieťaťa - nemajú. Rodičovský príspevok - starostlivosť o deti - závisí od príjmu rodičov, počtu detí a ich veku.	Prídavky na deti - do 17 rokov. Netestujú sa na príjem. Maternity allowance + Parental allowance - spolu 105 + 158 pracovných dní, 70% náhrada (pri vysokom príjme miera náhrady klesá na 40%, resp. 25%). Príspevok pri narodení dieťaťa - 140 eur, príjem sa netestuje. Child home care allowances - do 3 rokov, má svoju základnú zložku (327 eur) a zložku závislú od príjmu (max 175 eur).	Prídavky na deti - do 18, resp. 26 rokov. Nie sú testované na príjem. Materská - 16 týždňov, 100% náhrada (max vymeriavací základ 4110 eur mesačne). Príspevok pri narodení dieťaťa - nemajú. Príspevok na výchovu dieťaťa - max 30 mesiacov, príjem testovaného žiadateľa musí byť menší ako 16,200 eur ročne (manžel sa nezohľadňuje). Výška príspevku je 14,53 eur denne na 30 mesiacov, môže byť vyšší, ak sa zvolí kratšia doba poberania.	2,3%	14,2%	36,4%	58,4%	14,4%	16,7%	14,8%
Podiel testovaných prídavkov na deti na všetky prídavky na deti	Poznámka: V prípade uvedenia dvoch rôznych vekových hraníc poberania príspevku sa vyššia veková hranica vzťahuje na dieťa, ktoré študuje.													

PRÍLOHA Č.2: PREHLAD JEDNOTLIVÝCH DÁVOK VYPLÁCANÝCH ZO SLOVENSKEHO SOCIÁLNEHO SYSTÉMU

System	Sub-System	#	Dávka	Počet poberateľov (mesiac)	Priemerná dávka (mesiac)	Celkový objem (ročne)	Testovanie
Systém sociálneho poistenia	Dôchodkové poistenie	1	Starobný dôchodok (vrátane tých vyplácaných v súbehu s vdovským)	muži 331 552 ženy 626 111	412 322	3 926 901 000	Nie
		2	Predčasný starobný dôchodok (vrátane tých vyplácaných v súbehu s vdovským)	muži 23 015 ženy 9 115	378 304		
		3	Invalídny dôchodok (vrátane tých vyplácaných v súbehu s vdovským)	muži 117 281 ženy 105 901	279 229	689 217 000	Nie
		4	Vdovský a vdovecký dôchodok (vyplácané sólo)	muži 5 435 ženy 37 457	170 222		
		5	Sirotský dôchodok	27 617	126	46 852 000	Nie
		6	Dôchodok manželky	1 271	23	347 000	
		7	Sociálny dôchodok	2 534	211	6 425 000	
		8	Zvýšenie pre bezvládnosť	38267	13	6 183 000	
		9	Zvýšenie z dôvodu JZP (jediného zdroja príjmu)	867	22	234 000	
		10	Zvýšenie dôchodku za odboj, rehabilitáciu a deportáciu	18232	42	9 801 000	
		11	Príplatok k dôchodku politických väzňov	4207	62	3 163 000	
		12	Príplatok za štátnu službu	149	191	342 000	
		13	Invalídny dôchodok z mladosti	6450	230	17 831 000	
		14	Vianočný príspevok	1132555 (rok)	54,02 (rok)	62 679 000	
	Nemocenské poistenie	15	Nemocenské	105 376	209	263 778 000	Nie
		16	Ošetrovné	11637	75	10 481 200	Nie
		17	Vyrovňavacia dávka	94	51	58 100	Nie
		18	Materské	23212	385	107 124 400	Nie
	Úrazové poistenie	19	Úrazový príplatok	27172	115	3 121 000	Nie
		20	Úrazová renta	79448	281	21 891 000	Nie
		21	Jednorázové vyrovnanie	98	2768	272 000	Nie
		22	Pozostalostná úrazová renta	2906	111	319 000	Nie
		23	Jednorázové odškodnenie	47	13124	617 000	Nie
		24	Pracovná rehabilitácia a rehabilitačné	0	0	0	Nie
		25	Rekvalifikácia a rekvilifikačné	0	0	0	Nie
		26	Náhrada za bolesť	8737	665	5 812 000	Nie
		27	Náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia	1730	4361	7 542 000	Nie
		28	Náhrada nákladov spojených s liečením	28 / 909	77,59 / 113,12	101 000	Nie
		29	Náhrada nákladov spojených s pohrebom	53	1372	72 000	Nie
	Garančné poistenie	30	Dávka garančného poistenia	544 (mesačný priemer)	1078	6 888 400	Nie
		31	Úhrada príspevkov na starobné dôchodkové sporenie			30 673 500	
	Poistenie v nezamestnanosti	32	Dávka v nezamestnanosti	47184 (mesačný priemer)	292	163 509 000	Nie
Štátna sociálna podpora**	33	Prídavok na dieťa	697 651 (na 1,176mil detí)	22	315 053 242	Nie	
	34	Príplatok k prídavku na dieťa	3958	10			
	35	Rodičovský príspevok	141 846	195	352 240 135	Nie	
	36	Príspevok na starostlivosť o dieťa	1914	49	1 121 747	Nie	
	37	Príspevok pri narodení dieťaťa	56898 (rok)	151	8 866 000	Nie	
	38	Príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa	51616 (rok)	678	35 554 000	Nie	
	39	Príspevok rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri a viac detí	131 (rok)	do 6 rokov 82 od 6 do 15 rokov 101 15-ročný 108	38 212	Nie	
	40	Príspevok na pohreb	49906 (rok)	80	4 013 000	Nie	
	41	Jednorázový príspevok pri zverení do náhradnej starostlivosti	815 (rok)	352,86 (od 1.9.2011)	12 981 000	Nie	
	42	Jednorázový príspevok pri zániku náhradnej starostlivosti	500 (rok)	883,9 (od 1.9.2011)		Nie	
	43	Opakovaný príspevok dieťaťu	7919 (mesačne)	132,39 (od 1.9.2011)		Áno	
	44	Opakovaný príspevok náhradnému rodičovi	1287 (mesačne)	168,32 (od 1.9.2011)			
	45	Zvýšenie opakovaného príspevku náhradnému rodičovi	83 (mesačne)	119,72 (od 1.9.2011)		Nie	
	46	Osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi	66 (mesačne)	69,36 (od 1.9.2011)			
47	Náhradné výživné	7831	max 103,98	7 668 873		Áno	

Štátna sociálna pomoc	Dávka v hmotnej núdzi (48) + Príspevky k dávke v hmotnej núdzi (49-52)	48	Dávka v hmotnej núdzi	187 139	Jednotlivec	61	273 443 365,00 (priemerná výška dávky HN aj s prídavkami na ňu priamo naviazanými = 121,12)	Áno
					Jednotlivec + 1.-4.deti	115		
					jednotlivec + viac ako 4deti	168		
					dvojica	105		
					dvojica s 1.-4. deti	158		
	dvojica + viac ako 4deti	212						
	49	Príspevok na zdravotnú starostlivosť	363237	2	Áno			
	50	Aktivačný príspevok	60937	63	Áno			
	51	Príspevok na bývanie	94043	Jednotlivec	56	Áno		
				Rodina	89			
	52	Ochranný príspevok	60000	63,07 (ak je občan v HN v nepriaznivom zdravotnom stave viac ako 30 dní, 34,69)	Áno			
	Peňažné príspevky ťažko zdravotne postihnutým	53	PP na osobnú asistenciu	7416	353	31 998 516	Áno	
		54	PP na prepravu	2659	84	2 746 365	Áno	
		55	PP na diétne stravovanie	51125	20	12 619 927	Áno	
		56	PP na hygienu alebo opotrebovanie šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia	91949	17	19 527 145	Áno	
		57	PP na prevádzku osobného motorového vozidla	63965	31	24 550 711	Áno	
		58	PP na starostlivosť o psa so špeciálnym výcvikom	69	42	35 114	Áno	
		59	PP na opatrovanie (poskytuje sa opatrovateľovi)	57175	135	95 931 591	Áno	
		60	PP na kúpu pomôcky (jednorazový)	2402	1049	2 510 870	Áno	
		61	PP na výcvik používania pomôcky (jednorazový)	65	683	44 423	Áno	
		62	PP na úpravu pomôcky (jednorazový)	13	685	8 906	Áno	
		63	PP na opravu pomôcky (jednorazový)	368	290	106 600	Áno	
		64	PP na kúpu zdvíhacieho zariadenia (jednorazový)	543	8972	4 855 864	Áno	
		65	PP na kúpu osobného motorového vozidla (jednorazový)	1485	6586	9 777 104	Áno	
		66	PP na úpravu osobného motorového vozidla (jednorazový)	112	2715	303 970	Áno	
		67	PP na úpravu bytu (jednorazový)	865	2339	2 010 369	Áno	
	68	PP na úpravu rodinného domu (jednorazový)	1699	2116	3 583 752	Áno		
	69	PP na úpravu garáže (jednorazový)	22	1326	29 169	Áno		
Iné	70	Dotácia na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením (nevypláca sa fyzickým osobám)	74 343	17	12 280 109			
	71	Dotácia na podporu výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením (nevypláca sa fyzickým osobám)	84096 (rok)	32,7 (rok)	2 750 016			
	72	Dotácia na humanitárnu starostlivosť	350 (rok)	270 (rok)	94 593			

Podpora zamestnanosti	Podpora zamestnanosti	73	Sprostredkovanie zamestnania	6524 (rok)	11 (rok)	71 150	
		74	Odborné poradenské služby	1108 (rok)	14,8 (rok)	16 404	
		75	Vzdelávanie a príprava pre trh práce uchádzača o zamestnanie a záujemcu o zamestnanie	1332 (rok)	137 (rok)	182 565	
		76	Vzdelávanie a príprava pre trh práce zamestnanca	0	0	0	
		77	Dávka počas vzdelávania a prípravy pre trh práce a počas prípravy na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím	11 (rok)	dávka sa poskytuje vo výške sumy životného minima (priemer v tomto prípade bol 295 na osobu za rok)	3 248	
		78	Príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť	12271 (rok)	3413 (rok)	41 883 191	
		79	Príspevok na zapracovanie znevýhodneného uchádzača o zamestnanie	195 (rok)	dávka sa poskytuje vo výške sumy životného minima (priemer v tomto prípade bol 555 na osobu za rok)	108 223	
		80	Príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie (poskytuje sa zamestnávateľovi)	523 (rok)	2288 (rok)	1 196 439	
		81	Príspevok na podporu udržania v zamestnaní zamestnancov s nízkymi mzdami (poskytuje sa zamestnávateľovi)	4357 (rok)	4251 (rok)	18 522 206	
		82	Príspevok na podporu vytvárania a udržania pracovných miest v sociálnom podniku (poskytuje sa zamestnávateľovi)	187 (rok)	5817 (rok)	1 087 714	
		83	Príspevok na podporu udržania zamestnanosti (poskytuje sa zamestnávateľovi)	5892 (rok)	70 (rok)	413 290	
		84	Príspevok na podporu regionálnej a miestnej zamestnanosti (poskytuje sa zamestnávateľovi)	3724 (rok)	3195 (rok)	11 897 397	
		85	Príspevok na podporu zamestnanosti na realizáciu opatrení na ochranu pred povodňami a na riešenie následkov mimoriadnej situácie (poskytuje sa zamestnávateľovi)	10420 (rok)	2948 (rok)	30 717 763	
		86	Príspevok na vykonávanie absolventskej praxe (poskytuje sa zamestnávateľovi)	18592 (rok)	1010 (rok)	18 772 951	
		87	Príspevok na aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb pre obec alebo formou menších obecných služieb pre samosprávny kraj (poskytuje sa zamestnávateľovi)	22542 (rok)	188 (rok)	4 231 553	
		88	Príspevok na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby	5794 (rok)	dávka sa poskytuje vo výške sumy životného minima (priemer v tomto prípade bol 1113 na osobu za rok)	6 451 017	
		89	Príspevok na dochádzku za prácou	17778 (rok)	290 (rok)	5 152 572	
		90	Príspevok na presťahovanie za prácou	61 (rok)	1010 (rok)	61 591	
		91	Príspevok na dopravu do zamestnania (poskytuje sa zamestnávateľovi)	20 (rok)	56 (rok)	1 120	
		92	Realizácia pilotných projektov	1354 (rok)	186 (rok)	252 083	
		93	Príspevok na vytvorenie nového pracovného miesta (poskytuje sa zamestnávateľovi)	0	0	0	
		94	Príprava na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím a oprávnené náklady	0	0	0	

Podpora zamestnanosti	Podpora zamestnanosti	95	Príspevok na zriadenie chránenej dielne a chráneného pracoviska alebo na ich zachovanie (poskytuje sa zamestnávateľovi)	2014 (rok)	8617 (rok)	17 354 592	
		96	Príspevok na udržanie občana so zdravotným postihnutím v zamestnaní (poskytuje sa zamestnávateľovi)	305 (rok)	2057 (rok)	627 464	
		97	Príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na prevádzkovanie alebo vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti	513 (rok)	8805 (rok)	4 516 818	
		98	Príspevok na obnovu alebo technické zhodnotenie hmotného majetku chránenej dielne alebo chráneného pracoviska (poskytuje sa zamestnávateľovi alebo SZČO)	0	0	0	
		99	Príspevok na činnosť pracovného asistenta (poskytuje sa zamestnávateľovi alebo SZČO)	537 (rok)	6891 (rok)	3 700 405	
		100	Príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov (poskytuje sa zamestnávateľovi alebo SZČO)	21225 (rok)	639 (rok)	13 563 432	
Daňové príspevky a zvýhodnenia		101	Daňový bonus	512906 (rok)	348,3 (rok)	178 641 860	Áno
		102	Zamestnanecká prémie	137887 (rok)	74,4 (rok)	10 259 745	Áno
		103	Nezaplatená daň vplyvom uplatnenia nezdaniteľnej časti základu dane *	819410 (rok)	661 (rok)	541 821 846 (alt. + 700 mil. eur)*	Áno
		104	Nezaplatená daň vplyvom uplatnenia nezdaniteľnej časti základu dane na manželku	59006 (rok)	478 (rok)	28 198 300	Áno
Výsluhové dôchodky	Výsluhové dôchodky	105	Policajti (a ostatní v rezorte vnútra)	15516	622	115 811 424	
		106	Vojaci	14495	798	136 478 023	

* uvedené údaje nie je možné získať z ročných hlásení zamestnávateľov (pochádzajú teda z daňových priznaní zamestnancov a podnikateľov); odhadom však nezaplatená daň na základe nezdaniteľnej časti základu dane z týchto hlásení predstavuje ďalších 700 mil. eur. za zhruba 1 mil. zamestnanca. Z tejto sumy zhruba 35 mil. eur predstavuje nezaplatená daň vplyvom uplatnenia NČZD za manželku.

** medzi dávkami nie je uvedené Štátom platené poisťné za osoby starajúce sa o dieťa v ročnej výške 237 mil. eur

POZNÁMKY

POZNÁMKY

KONTAKT

INESS – Inštitút ekonomických a spoločenských analýz

Na Vršku 8, 811 02 Bratislava

Tel.: (+421 2) 5441 0945

E-mail: iness@iness.sk

Web: www.iness.sk

